

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

સૌ વિજયા @બેબી

વિરુદ્ધ

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય

સપ્ટેમ્બર ૩, ૨૦૦૩

[માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી દોરઈસ્વામી રાજુ

અને

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ શ્રી અરિજીત પાસાયત]

ફોજદારી કાયદો:દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦-કલમ ૨૦૧ અપીલકર્તાના ભાઈએ જ્યારે અપીલકર્તા બીજા ઓરડામાં સૂઈ રહ્યો હતો ત્યારે તેની પત્નીને સળગાવીને મારી નાંખી હતી-પકડ, ગુનેગારની તપાસ કરવાનો ઇરાદો આરોપીનો પ્રાથમિક અને

એકમાત્ર હેતુ હોવો જોઈએ-અપીલકર્તાને ગુનાના ગુનાની જાણકારી આપીને કલમ ૨૦૧ લાગુ કરવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી-કલમ ૩૦૮; ૩૦૪(b) અને ૪૯૮-ક. અપીલકર્તાના ભાઈના લગ્ન મૃતક સાથે થયા હતા.લગ્નના ટૂંકા ગાળામાં મૃતકને સળગાવી દેવામાં આવ્યો હતો.અપીલકર્તા અને તેના ભાઈ પર ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૪ b,૪૯૮એ અને ૨૦૧ હેઠળ દંડનીય ગુનાઓ માટે આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો.અપીલકર્તાને એડિશનલ સેશન્સ જજ દ્વારા આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૦૧ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને અન્ય ગુનાઓમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો.હાઈકોર્ટમાં કરવામાં આવેલી અરજી નામંજૂર કરવામાં આવી હતી.તેથી હાલની અપીલ.અપીલકર્તા વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૦૧ના ઘટકો ગેરહાજર છે; કારણ કે મૃત્યુ સળગાવીને થયું હતું, તેથી પુરાવા અદ્રશ્ય કરવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી; અપીલકર્તાના આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૭ હેઠળ ગુના સંબંધિત નિર્દોષતાને ધ્યાનમાં રાખીને, મૃતકની હત્યામાં તેણીની કોઈ ભૂમિકા નહોતી અને તેથી દોષિત ઠેરવવામાં આવી હતી.રાજ્ય વતી, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે જો કોઈ આરોપીને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ સાથે સંબંધિત ગુનામાંથી મુક્ત કરવામાં આવે તો પણ આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૦૧ હેઠળ દોષિત ઠેરવવાની મંજૂરી છે.અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે ઠેરવ્યું કે :૧.૧આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૦૧ મુજબ આરોપીનો ઈશદો ગુનેગારની તપાસ કરવાનો હોવો જોઈએ.અલગ રીતે કહીએ તો,

ગુનેગારની તપાસ કરવાનો ઇરાદો આરોપીનો પ્રાથમિક અને એકમાત્ર હેતુ હોવો જોઈએ.હકીકત એ છે કે છુપાવવાની અસર થવાની સંભાવના પૂરતી નથી, કારણ કે કલમ ૨૦૧ હેતુને માત્ર સંભાવનાથી અલગ દર્શાવે છે.[૩૪૪-૮, C]

૧.૨ કલમ ૨૦૧ હેઠળ ગુનાના ઘટકો છે-(i) ગુનો કરવામાં આવ્યો છે, (ii) આરોપી જાણે છે અથવા આવા ગુનાને આચરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવાનું કારણ ધરાવે છે,(૩) આવા જ્ઞાન અથવા માન્યતા સાથે તેણે-(ક) તે ગુનાના કોઈ પુરાવા અદૃશ્ય કરી દીધા, અથવા (ખ) તે ગુનાને લગતી કોઈ માહિતી આપી જે તે સમયે જાણતો હતો અથવા ખોટી હોવાનું માનતો હતો; (જ) તેણે ગુનેગારને કાયદાકીય સજાથી દૂર કરવાના હેતુથી ઉપરોક્ત મુજબ કર્યું હતું.આ કાયદાકીય સિદ્ધાંતોને વાસ્તવિક દૃશ્યમાં લાગુ કરવા પર તે સ્પષ્ટ છે કે ફરિયાદી પક્ષે આવશ્યક ઘટકો સ્થાપિત કર્યા નથી.[૩૪૪-ઈ-એચ]

૨.૧ જો કે કાયદાકીય સિદ્ધાંત કે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦ હેઠળ ગુનાના સંદર્ભમાં નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવ્યા હોવા છતાં, આપેલ કેસમાં કલમ ૨૦૧ હેઠળ દોષિત ઠેરવવાની મંજૂરી વિવાદિત ન હોઈ શકે, વર્તમાન કેસમાં અપીલકર્તાને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ સંબંધિત આરોપોમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા છે તે હકીકત ઉપરાંત, તેણીને ગુનાના કૃત્યની જાણકારી આપીને કલમ ૨૦૧ લાગુ કરવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી.તેથી, અપીલકર્તાની

સજા જાળવી શકાતી નથી.[૩૪૫-બી-ડી] VI. ટ્રેસા વિ. કેરળ રાજ્ય,
[૨૦૦૧] ૩ એસસીસી ૫૪૯, નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨.૨ આ આરોપો પુરાવા ગાયબ કરવા માટે ઘડવામાં આવ્યા હતા.જો કે આપેલ કેસમાં ખામીયુક્ત આરોપ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા, ૧૯૦૮ ની કલમ ૪૬૪ ની દ્રષ્ટિએ સુનાવણીને દૂષિત કરતો નથી, જ્યાં ચૂક મહત્વપૂર્ણ છે અને આરોપોનો સાર પણ ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સ્થાપિત કરવા માટે માંગવામાં આવે છે તેનાથી સંપૂર્ણપણે અલગ છે અને અન્ય આરોપી દ્વારા ગુનાના ગુનાની જાણકારીને શ્રેય આપવા માટે રેકૉર્ડ પર કોઈ પુરાવા નથી જે આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવા માટે એક વધારાનું પરિબળ હોઈ શકે છે.[૩૪૫-સી-ડી]

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:

ફોજદારી અપીલ No.૯૦૧/૧૯૯૬.

જે. યુ. ડી. જી. એમ. ઈ. એન. ટી. અરિજીત પાસાયત, જે.

અપીલકર્તા-વિજયાને તેના ભાઈ નેપાળચંદ્ર સાથે ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'આઈ. પી. સી.') ની કલમ ૩૦૨,૩૦૪-બી, ૪૯૮-એ અને ૨૦૧ હેઠળ સજાપાત્ર ગુનાઓ કરવાના કથિત ગુના માટે સુનાવણીનો સામનો કરવો

પડ્યો હતો.ભંડારા ખાતેના બીજા વધારાના સત્ર ન્યાયાધીશે અપીલકર્તાને કલમ ૩૦૨,૩૦૪-બી, ૪૯૮-એ સાથે સંબંધિત ગુનાઓમાંથી મુક્ત કર્યા હતા, પરંતુ તેણીને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૦૧ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષિત ઠેરવી હતી અને તેણીને પાંચ વર્ષ માટે આર. આઈ. ભોગવવાની સજા ફટકારી હતી.તેણીનો ભાઈ (ત્યારબાદ 'આરોપી નં.૧ અથવા 'એ-૧') ને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ અને ૨૦૧ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના માટે દોષી ઠેરવવામાં આવ્યો હતો અને તેને અનુક્રમે આજીવન કેદ અને પાંચ વર્ષની સજા ફટકારવામાં આવી હતી.બોમ્બે ખાતેની ઉચ્ચ અદાલત, નાગપુર ખાતેની ખંડપીઠે અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ પર કાર્યવાહી કરી હતી (ત્યારબાદ 'આરોપી નં.૨ અથવા એ-૨ ').બંને અરજીઓ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.અમને જાણ કરવામાં આવી છે કે એ-૧ દ્વારા દાખલ કરાયેલ એસએલપી પણ આ અદાલત દ્વારા રદ કરવામાં આવી છે.

જે આરોપો બંને આરોપી-અપીલકર્તાઓની સુનાવણી તરફ દોરી ગયા તે અનિવાર્યપણે નીચે મુજબ છે:

ઉષા (ત્યારબાદ 'મૃત' તરીકે વર્ણવવામાં આવી છે) એ ૧૬.૫.૧૯૮૯ પર એ-૧ સાથે લગ્ન કર્યા હતા.તે ૧૮.૫.૧૯૮૯ પર તેના માતાપિતાના ઘરે આવી હતી અને ૪.૬.૧૯૮૯ સુધી ત્યાં રહી હતી.ત્યારબાદ મૃતકને એ-૧ના ઘરે લાવવામાં

આવ્યો હતો.૨૪.૬.૧૯૮૯ પર મૃતકના પિતાને ખબર પડી કે તેણીને સળગાવી દેવામાં આવી છે.જોકે એ-૧એ એ કેસ આત્મહત્યાનો હોવાનું જણાવ્યું હતું.મૃતકના પિતાને આ વાત પર વિશ્વાસ ન આવ્યો અને તેમણે પોલીસમાં જાણ કરી હતી.તપાસ હાથ ધરવામાં આવી હતી અને ઉપર નોંધ્યા મુજબ બંને આરોપી-અપીલકર્તાઓ પર ગુનાઓ માટે આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.આ સમયે એ નોંધવું જોઈએ કે લગ્ન પર એ-૨ ૧૫.૫.૧૯૮૯ પર આપવામાં આવ્યું હતું અને તે તેના ભાઈ એ-૧ના ઘરે આવી હતી.ત્યારબાદ ફરિયાદી પક્ષે નોંધ પર સામગ્રી લાવી હતી કે મૃતક અને એ-૧ એક જ ઓરડામાં સૂઈ રહ્યા હતા અને ફોર્મર્સનો મૃતદેહ રસોડામાં મળી આવ્યો હતો.ટ્રાયલ કોર્ટે ઘટના પછી તરત જ એ-૧ અને એ-૨ બંને દ્વારા ભજવવામાં આવેલા ભાગનું તારણ કાઢવા માટે રેકૉર્ડ પરના પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કર્યું હતું અને મૃતકએ આત્મહત્યા કરી હોવાનું ખોટી માહિતી આપીને સ્પષ્ટપણે સ્થાપિત કર્યું હતું કે બંને દોષિત હતા.તેઓએ તરત જ પોલીસને, તેમજ મૃતકના માતા-પિતા અને અન્ય સંબંધીઓને પાછળથી આ ઘટના વિશે ખોટી માહિતી આપી હતી અને જે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૦૧ને આકર્ષિત કરે છે. વધુમાં એવું તારણ કાઢવામાં આવ્યું હતું કે બંને આરોપીઓએ કાયદાકીય સજાથી પોતાને બચાવવા માટે, મૃતકની હત્યા કરવામાં આવી છે તે જાણીને પુરાવા ગાયબ કરવામાં સક્રિયપણે ભાગ લીધો હતો.તેઓએ જાણે આત્મહત્યા કરી હોય તેમ રજૂ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો.તેણે જ્યાં સુધી એ-૧ની ભૂમિકાની વાત છે ત્યાં સુધી પુરાવાઓનું

વિગતવાર વિશ્લેષણ કર્યું છે.અપીલમાં, કમનસીબે, ઉચ્ચ અદાલતે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૦૧ સાથે ખાસ વ્યવહાર કર્યો ન હતો અને પુરાવાઓની ચર્ચા પણ કરી ન હતી અને તે નિષ્કર્ષ પર આવી હતી કે બંને આરોપી વ્યક્તિઓ ગૃહમાં સંબંધિત સમયે હાજર હતા, તેથી પુરાવા ગાયબ કરવા એ બંને આરોપીઓનું કાર્ય છે.આ નિરીક્ષણ સાથે અપીલકર્તા એ-૨ની અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

અપીલના સમર્થનમાં શ્રી યુ. આર. લલિત, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે આઈપીસીની કલમ ૨૦૧ના ઘટકો ગેરહાજર છે.ઘડવામાં આવેલ આરોપ એ હતો કે અપીલકર્તાએ ઉપરોક્ત ગુના (ઉષાબાઈની હત્યા) ના અમુક પુરાવા ગાયબ કરી દીધા છે.તેમના જણાવ્યા અનુસાર કલમ ૨૦૧માં બે ભાગોનો સમાવેશ થાય છે, એટલે કે (૧) જેના કારણે પુરાવા ગાયબ થાય છે. (૨) સ્કીન અપરાધીને ખોટી માહિતી આપવી.એ-૨ એક અલગ રૂમમાં સૂઈ રહ્યું હતું.મૃત્યુ સળગાવીને થયું હોવાથી, આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૭ હેઠળ ગુના સંબંધિત તેણીની નિર્દોષતાને ધ્યાનમાં રાખીને પુરાવા ગાયબ કરવાનો પ્રશ્ન ઊભો થતો નથી. મૃતકની હત્યામાં એ-૨ની કોઈ ભૂમિકા નહોતી.આમ હોવાથી, વિશ્વાસ બિનટકાઉ છે.

તેનાથી વિપરીત, રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે ઉચ્ચ અદાલતે ટ્રાયલ કોર્ટના દષ્ટિકોણને સમર્થન આપ્યું છે, જેણે પુરાવાઓનું વિશ્લેષણ કર્યું હતું.આ સ્પષ્ટ રીતે એક એવો કેસ છે જ્યાં કલમ ૨૦૧ લાગુ પડે છે.વી. એલ. ટ્રેસા વિ. માં આ અદાલતના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે. કેરળ રાજ્ય (૨૦૦૧ (૩) એસ. સી. સી. ૫૪૯) દલીલ કરે છે કે જો કોઈ આરોપીને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૫ સાથે સંબંધિત ગુનામાંથી મુક્ત કરવામાં આવે તો પણ કલમ ૨૦૧ હેઠળ દોષિત ઠેરવવાની મંજૂરી છે.

આઈ. પી. સી. ની કલમ ૨૦૧ હકીકત પછી આરોપોનો કેસ રજૂ કરે છે.

""લોર્ડ હેલે કહ્યું હતું" એ હકીકત પછીની સહાયક સામગ્રી, તે હોઈ શકે છે, જ્યાં કોઈ ગુનાહિત કૃત્ય થયું હોવાનું જાણતી વ્યક્તિ આરામ મેળવે છે અથવા ગુનેગારને મદદ કરે છે.(જુઓ ૧ ડેલ ૬૧૮).તેથી, આનુષંગિક પૂર્વ પોસ્ટ ફેક્ટો બનાવવા માટે પ્રથમ સ્થાને જરૂરી છે કે તેને આચરવામાં આવેલા ગુના વિશે જાણ હોવી જોઈએ.તે પછી, તેણે તેને મળવું જોઈએ, રાહત આપવી જોઈએ, દિલાસો આપવો જોઈએ અથવા મદદ કરવી જોઈએ.અને, સામાન્ય રીતે ગુનેગારને તેની ધરપકડ, પ્રયાસ અથવા સજા ભોગવવામાં અવરોધ લાવવા માટે જે પણ સહાય આપવામાં આવે છે, તે હુમલાખોરને સહાયક બનાવે છે.કલમ ૨૦૧ માટે જે જરૂરી છે તે એ છે કે આરોપીનો ગુનેગારની તપાસ કરવાનો ઇરાદો હોવો જોઈએ.અલગ

રીતે કહીએ તો, ગુનેગારની તપાસ કરવાનો ઈરાદો, આરોપીનો પ્રાથમિક અને એકમાત્ર હેતુ હોવો જોઈએ. હકીકત એ છે કે છુપાવવાની અસર થવાની સંભાવના પૂરતી નથી, કારણ કે કલમ ૨૦૧ હેતુને માત્ર સંભાવનાથી અલગ દર્શાવે છે. કલમ ૨૦૧ કોઈપણ વ્યક્તિને સજા કરે છે, જે જાણે છે કે કોઈ પણ ગુનો કરવામાં આવ્યો છે, તે ગુનાના પુરાવાનો નાશ કરે છે અથવા ગુનેગારને કાનૂની સજાથી દૂર કરવા માટે ખોટી માહિતી આપે છે. કલમ ૨૦૧ "ન્યાયના માર્ગને નિષ્ફળ બનાવવાના પ્રયાસો" ને દંડ આપવા માટે રચાયેલ છે.

કલમ ૨૦૧ નીચેના બે પ્રકારના ગુનાઓ સાથે સંબંધિત છે: _

(૧) જ્યાં ગુનેગાર ગુનાના ગુનાનો પુરાવો ગાયબ કરે છે.

(૨) જ્યાં ગુનેગાર તે ગુનાના સંબંધમાં કોઈ માહિતી આપે છે જેને તે જાણે છે અથવા ખોટો માને છે.

કલમ ૨૦૧ હેઠળ ગુનાના ઘટકો આ પ્રમાણે છે –

((i) ગુનો આચરવામાં આવ્યો હોય,

((૨) આરોપી આવા ગુનાના કૃત્યને જાણતો હતો અથવા તેના પર વિશ્વાસ કરવાનું કારણ ધરાવતો હતો;

((૩) આવા જ્ઞાન અથવા માન્યતા સાથે તે –

((ક) તે ગુનાના કૃત્યનો કોઈ પુરાવો ગાયબ કરી દીધો હોય; અથવા

(બી) તે ગુનાને લગતી કોઈપણ માહિતી આપી જે તે સમયે જાણતો હતો અથવા ખોટી હોવાનું માનતો હતો.

((iv) તેણે ગુનેગારને કાયદાકીય સજાથી મુક્ત કરવાના હેતુથી ઉપરોક્ત પ્રમાણે કર્યું હતું.

ઉપરોક્ત કાયદાકીય સિદ્ધાંતોને વાસ્તવિક દૃશ્યમાં લાગુ કરવા પર તે સ્પષ્ટ છે કે ફરિયાદી પક્ષે આવશ્યક ઘટકો સ્થાપિત કર્યા નથી.પ્રતિવાદી-રાજ્ય દ્વારા વી. એલ. ટ્રેસા (સુપ્રા) પર આધારિત નિર્ણય ખરેખર તેના માટે કોઈ મદદરૂપ નથી.કાયદાકીય સિદ્ધાંત સાથે કોઈ ઝઘડો નથી કે આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૫ હેઠળ ગુનાના સંદર્ભમાં નિર્દોષ જાહેર થવા છતાં, આપેલ કેસમાં કલમ ૨૦૧ હેઠળ દોષિત ઠેરવવાની મંજૂરી છે.વર્તમાન કેસમાં અપીલકર્તા એ-૨ને આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૨ સંબંધિત આરોપોમાંથી મુક્ત કરવામાં આવ્યા છે તે હકીકત ઉપરાંત, તેણીને ગુનો આચરવાની જાણકારી આપીને કલમ ૨૦૧ લાગુ કરવા માટે કોઈ સામગ્રી નથી.શ્રી લલિત દ્વારા યોગ્ય રીતે દલીલ કરવામાં

આવી છે કે ઘડવામાં આવેલા આરોપો પુરાવાના અદ્રશ્ય થવા માટે હતા.જો કે આપેલ કેસમાં ખામીયુક્ત આરોપ ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતા ૧૯૦૮ ની કલમ ૪૬૪ (ટૂંકમાં 'સંહિતા') ની દ્રષ્ટિએ સુનાવણીને દૂષિત કરતો નથી, જ્યાં ચૂક મહત્વપૂર્ણ છે અને આરોપોનો સાર પણ ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા સ્થાપિત કરવા માટે માંગવામાં આવે છે તેનાથી સંપૂર્ણપણે અલગ છે, અને અન્ય આરોપી દ્વારા ગુનાના ગુનાની જાણકારીને આભારી રેકૉર્ડ પર કોઈ પુરાવા નથી જે આરોપીઓને નિર્દોષ જાહેર કરવા માટે એક વધારાનું પરિબળ હોઈ શકે. અપીલકર્તા-આરોપી એ-૨ની કોઈપણ દ્રષ્ટિકોણથી માન્યતા જાળવી શકાતી નથી અને તેને અલગ રાખવામાં આવે છે.અપીલને મંજૂર કરવામાં આવે છે.જામીન બોન્ડ રદ કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*